

Історичні науки

Нєщадіна Ольга Ігорівна

студентка магістратури історичного факультету

Запорізького національного університету

Науковий керівник:

Ігнатуша Олександр Миколайович

доктор історичних наук, професор

Запорізький національний університет

**ПРАВОСЛАВНІ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ МІЖ РІШЕННЯМ ПРО
СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ПОМІСНОЇ ЦЕРКВИ І НАДАННЯМ
АВТОКЕФАЛІЇ (2018 р.)**

Анотація. В даній статті описується бачення православними конфесіями шляхів розбудови Єдиної Помісної Церкви, реакція українських Церков на процес отримання автокефалії, співставлення позицій церков в цьому питанні.

Ключові слова: Єдина Помісна Церква, Томос, автокефалія.

Аннотация. В данной статье описывается видение православными конфессиями путей формирования Единой Помесной Церкви, реакция украинских Церквей на процесс получения автокефалии, сопоставление позиций церквей в этом вопросе.

Ключевые слова: Единая Поместная Церковь, Томос, автокефалия.

Summary. This article describes the Orthodox faiths' vision of ways to build a United Local Church, the reaction of the Ukrainian Churches to the process of obtaining autocephaly, and comparing of the Church's position in this question.

Key words: *United Local Church, Thomas, autocephaly.*

З постановням незалежної України українські православні конфесії мали власне бачення подальшого розвитку церковних справ у новопосталій державі. Так, для Української Церкви Київського Патріархату (УПЦ КП) принциповим було створити власну незалежну помісну церкву України. Інший погляд мала Українська православна церква Московська патріархату (УПЦ МП). Для неї оптимальним варіантом був розвиток під зверхністю Московського патріархату. Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ) пропонувала створити єдину Помісну церкву під зверхністю Вселенської патріархії. Такий стан речей довгий час не давав можливості знайти компроміс та дійти згоди.

Проте 2018 рік приніс реалії створення Помісної церкви, до якої конфесії поставились неоднозначно.

Позитивно сприйняли рішення надання автокефалії Вселенською патріархією УПЦ КП та УАПЦ. Єпископати цих церков підписали звернення-прохання надати Томос про автокефалію. Ці церкви організовували молебні за утворення Єдиної помісної церкви. Такий молебен був проведений 22 квітня 2018 року в Тернополі представниками єпархій цих двох Церков та за підтримки місцевих урядовців і мирян, у Сумах, 17 травня – в Дніпрі. Такі акції пройшли ще в багатьох містах.

Предстоятель УПЦ КП патріарх Філарет вбачав перспективу об'єднання цих двох церков.

Підтримку дій по створенню єдиної помісної церкви висловив і єпископат УПЦ Константинопольського патріархату діаспори у своєму зверненні [2].

Інакшу позицію щодо надання Томосу висловила УПЦ МП. Зрозумівши, що процес створення єдиної помісної церкви зайшов занадто далеко, УПЦ МП почала вдаватись до вже звичної для неї тактики чинення опору. Стандартними контраргументами проти надання Томосу були: це суперечить існуючим церковним правилам, ініціатором має виступати сама церква, а не держава, спочатку необхідно подолати міжконфесійне розділення, а лише потім задумуватись про автокефалію. Також була задіяна тактика пропаганди. Яскравий приклад – це оприлюднена заява-відгук УПЦ МП на звернення Президента України щодо надання Томосу. У цій заяві наголошується, що здобуття автокефалії – це лише ініціатива згори, яка ще більше приведе до розбрату, порушить єдність. По кожній єпархії УПЦ МП були розіслані спеціальні бланки листів та звернень проти автокефалії, які заповнювались мирянами та повинні були відправлялись Вселенському патріарху. Так, у Запоріжжі за один день під таким зверненням підписалось понад 10 тисяч мирян [5].

Здійснювались і численні візити митрополитів УПЦ МП до інших Помісних Церков. Такими можемо назвати візити єпископа РПЦ Іларіона Алфєєва до Александрійського та Єрусалимського патріархату, до архієпископа Кіпру та до Грузинського патріарха, візит керуючого справами УПЦ МП митрополита Бориспільського і Броварського Антонія (Паканича) та протоієрея Миколая Данилевича до Польської Автокефальної Православної Церкви, митрополита Волокаламського Іларіона до Антіохійського патріарха та візит від 23 червня 2018 р. делегації на чолі з митрополитами Антонієм та Іларіоном до Вселенського патріарха. Перед православними церквами світу ідея надання Томосу про автокефалію подавалася як ініційована розкольниками в обхід "канонічної церкви", тобто – УПЦ МП. Отже, бачимо факти навмисного перекручування слів та виставлення бажаного за дійсність [3].

Іншим виявом невідтримки автокефалії є молитви священників УПЦ МП, в яких пропагується ідея «русского мира», звернення до Росії та російського народу в обставинах російської воєнної агресії. Такий приклад продемонстрував предстоятель УПЦ МП митрополит Онуфрій [1].

Причину агресії Московського патріархату вбачаємо у втраті київського спадку, лідируючої позиції на міжнародній арені. Хоча, крім агресивної позиції, проглядаються і винятки. Свої підписи під зверненням президента України до Вселенського патріархату про надання автокефалії поставили 10 єпископів УПЦ МП, двоє з них – митрополит Софроній (Дмитрук) та митрополит Віссаріон (Стретович). Публічно підтримав ідею автокефалії і митрополит УПЦ МП Олександр (Драбинко). Деякі священники та миряни УПЦ МП навіть написали листа до Вселенського патріарха, де викривали антиукраїнську діяльність їх церкви, просили надати Томос [4].

Після рішення про створення єдиної помісної церкви продовжилось протистояння УПЦ КП та УПЦ МП. По-перше, УПЦ КП у своєму зверненні до мирян, духовенства та всього народу України від 12 травня 2018 р. засудила усі провокації УПЦ МП та її перешкоджання наданню Томосу. Щоб протистояти антиукраїнським діям УПЦ МП, УПЦ КП запропонувала вірянам долучитись до написання листів до Вселенського патріархату з проханням надати автокефалію. А сам патріарх Філарет заявив, що буде претендувати на місце предстоятеля об'єднаної Церкви.

Таким чином, бачимо, що після рішення про створення Єдиної Помісної Церкви напруга серед православних конфесій не спала. Православні спільноти продовжували старі традиції ведення діалогу. Хоча, можна побачити і позитивні зрушення, такі як зближення навколо питання про автокефалію УАПЦ та УПЦ КП.

Література

1. «Люди другого сорту» та «молитва за росіян»: проповідь митрополита Онуфрія розкритикував священник УПЦ КП // РІСУ. URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/confessional/orthodox_relations/71102/
2. Statement of the Permanent Conference of Bishops // Ukrainian Orthodox Church of the USA. URL: https://www.uocofusa.org/news_180424_2.html
3. В УПЦ (МП) стверджують, що Помісні православні церкви світу негативно ставляться до ідеї автокефалії для Церкви в Україні // РІСУ. URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/orthodox/orthodox_world/71058/
4. Священики і миряни УПЦ (МП) написали Варфоломію I листа про антиукраїнську діяльність їх єпархії та просять про томос // РІСУ. URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/confessional/orthodox_relations/71622/
5. УПЦ (МП) просить парафіян писати скарги Варфоломію проти автокефалії // РІСУ. URL: https://risu.org.ua/ua/index/all_news/orthodox/uoc/70967/